

CAPITOLUL

I STAREȚUL TADEI-
MARTOR BLÂND
AL BLÂNDULUI
MÂNTUITOR

Pornind la alcătuirea acestui scurt cuvânt de început al cărții ce adună învățăturile Starețului Tadei de la Vitovnița, nu putem decât să ne amintim cuvintele Cuviosului Iustin (Popovici) de la Mănăstirea Celie, însemnate în predoslovia sa la *Viețile Sfinților*: „Viețile sfinților nu sânt altceva decât viața Domnului Iisus Hristos, înnoită și continuată în fiecare sfânt, într’o măsură mai mare sau mai mică...” Faptele și lucrările sfinților se potrivește, potențial, pentru toți Creștinii – care prin întreaga lor viață râvnesc „să umble cu vrednicie Domnului,” /Col. 1:10/ care năzuiesc la mântuire și îndumnezeire în Hristos. Astfel a fost, în măsura cunoscută lui Dumnezeu, și viața fericitului Stareț Tadei de la Vitovnița, ce a luminat mult-pătimitoarea istorie a Bisericii și poporului nostru Sârb în veacul al XX-lea, cu „lumina lină” a căutării sale după Împărăția lui Dumnezeu, cu „pace și bucurie în Duhul Sfânt.” /Rom. 14:17/

**HRISTOS MÂNGÂIE
SUFLETUL COPILULUI TRIST**

Tomislav Ștrbulovici (Tadei, în monahism) s’a născut prematur într’un târg, la șapte luni, pe 19 octombrie 1914, de praznicul Sfântului Apostol Toma (după care a primit și numele de botez); părinții săi erau țărani din satul Vitovnița, lângă Petrovaț pe Mlava. A fost botezat de îndată, căci se temeau că nu va trăi. A fost foarte plăpând trupește încă de la naștere și cu o sănătate firavă, încât mai târziu, monah fiind, glumea adesea pe

seama sa, smerit, spunând: „Din mine nici nu putea să se aleagă ceva mai bun, dacă m’am născut la târg!”

Copilăria a fost tristă pentru micul Tomislav în săraca familie de țărani, în anii războiului și după război. A rămas de timpuriu fără mamă; acasă, în locul glasului blând și iubitor al mamei se auzea cuvântul mai întâi al primei, și apoi al celei de-a doua mame vitrege. Firavul Tomislav, suflet peste măsură de simțitor, ce se împotrivea răutăților din jur și viețuia într’o lume a gândurilor sale, a cunoscut astfel multă amărăciune. De aceea, după o spune chiar el, „am plecat de acasă cu o bucată de pâine în buzunar.” Nici prin statură, nici prin personalitate, nici prin caracter nu semăna cu ceilalți copii din sat. Aceasta a fost crucea lui: era diferit, chiar și în privința mâncării – de când se știa nu a putut mânca hrană gătită cu untdelemn, nici ouă, nici lapte, nici măcar să guste carne. Îl certau, încercau să-l hrănească cu sila, dar organismul lui nu primea nici un fel de hrană cu carne. Până la 16 ani a mâncat, după cum el însuși spune, „mai mult pâine, ceapă și castraveți.” S’a născut din dragostea lui Dumnezeu în lumea asta, un loc străin lui, ca să postească și să viețuiască în feciorie din copilărie: ca prunc postitor s’a născut și ca feciorelnic stareț postitor s’a mutat în Împărăția Cerurilor.

A fost batjocorit și luat în zeflemea, socotit neputincios pentru muncă și îndeobște nefolositor pentru viață – copilăria lui a semănat foarte mult cu copilăria tristă a Cuviosului Amvrosie de la Optina. I se spunea cu dispreț: „Ești bun de nimic! Privește la Miladin (un copil de vârsta lui) cum își ajută tatăl, iar tu mănânci pâine degeaba!” Aceste cuvinte îl dureau atât de mult pe micul Tomislav, încât alerga pe câmp, sub un copac, și acolo, în rouă, cel mai însingurat din lume, se ruga Domnului să-i dea mângâiere - „să facă Domnul așa încât să fie și el folositor o dată la ceva.” Îl chinuia neconținut teama că „la bătrânețe voi fi nemulțumit de mine și, de aceea, nu am putut

niciodată să am tihnă din pricina acestui gând” (această teamă îl va însoți mai târziu, și în cei dintâi ani de monahism). Era stăpânit, fără îndoială, și de mâhnirea că tatăl lui, altfel un om bun și liniștit, nu l-a ocrotit și nu s’a purtat cu el așa cum așteptase sufletul de copil însetat de iubirea părintească: „Eram supărat că s’a recăsătorit după moartea mamei și a avut doi copii cu a doua soție, dar mai ales când s’a căsătorit și a treia oară, căci cea de-a doua soție îi murise. El, amărât, s’a căsătorit ca să aibă o femeie în casă, care să aibă grijă de copii. Din pricina acestui război al gândurilor cu tatăl meu, mulți ani nu am putut spori duhovnicește.”

În anii aceștia, în inima sa înfiorată de copil se naște un sentiment ceresc, că nu e din lumea aceasta, și o dorință tainică de a se izbăvi din lumea mâhnirilor și a tristeților, de a se închina întru totul lui Dumnezeu, de a căuta bucurie și mângâiere numai la El, Domnul cel blând, singurul care-i mângâie pe cei ai Săi ce pătimesc. Dumnezeu cel viu i-a șoptit dulce sufletului care în lumea aceasta nu avea unde să-și plece capul: „Când am văzut că nici părinții, nici rudele, nici prietenii, nici restul lumii nu-mi dau altceva decât răni, ocări și durere, am hotărât singur ca de acum să nu mai trăiesc pentru lumea aceasta, ci să închin Domnului acele puține zile care mi-au rămas până la moarte. Am văzut că în lume nu am nimic cu adevărat al meu, decât numai pe Domnul.” Pe de altă parte, Dumnezeu i-a luminat mintea de copil pentru a înțelege că toată această viață de pe pământ este numai slujire și că nu există altă viață decât slujirea și îndelunga-răbdare a necazurilor și a amărăciunilor: „Din copilărie am văzut că există slujire. Părinții slujesc copiilor, copiii slujesc părinților – și atunci mi-a venit gândul: dacă fiecare slujește cuiva, eu vreau să-i slujesc lui Dumnezeu, căci El este mai presus de toate. Iată, așa ne cheamă Domnul din pruncie...”

Deși copilăria și tinerețea timpurie i-au fost, prin pronia lui

de Dumnezeu, spunându-i: „Am auzit aseară ce-ai vorbit cu starețul și cum îți închipui tu monahismul. Nu vei putea afla nicăieri în mănăstirile noastre o călugărie așa cum îți închipui. O astfel de rânduială se găsește în Serbia numai la Ruși, la Mănăstirea Milkovo. Acolo s’au adunat Rușii fugiți de la Mănăstirea Valaam din Finlanda. Acolo trebuie să te duci, numai acolo vei putea afla ceea ce cauți sufletul tău!” Astfel, blândul Hristos l-a dus de mână pe acela care L-a căutat din toată inima în tinerețile sale. De la Gorniak (ctitoria Sfântului cneaz Lazăr al Sârbilor), Tomislav, lepădând toate, a urmat lui Hristos la Mănăstirea Milkovo, lângă Svilainița.

MĂNĂSTIREA MILKOVO, ÎN RAIUL HARULUI DINTĂI

În Mănăstirea Milkovo, la vremea aceea, viețuiau niște monahi Ruși din vestita Mănăstire Valaam care, prizoniți de ai lor, au ajuns în Serbia. În anul 1918 insula Valaam, „Athosul Nordului,” a devenit parte a Finlandei. Astfel, Valaamul a intrat sub jurisdicția Bisericii Ortodoxe a Finlandei, care în 1921 primise noul calendar. Autoritățile bisericești de acolo au impus în anul 1925, după mari lupte, noul calendar în Mănăstirea Valaam, iar cei mai mulți monahi Ruși, credincioși calendarului bisericesc al Bisericii Ortodoxe Ruse (anume, cel vechi), care nu au dorit să primească această silire administrativă, au fost alungați din mănăstire în perioada 1925-1927. Un mare număr dintre acești monahi, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, au ajuns în Serbia și au fost primiți și rânduiți de Biserica Serbiei prin felurite mănăstiri. Câțiva dintre acești prizoniți pentru Hristos au venit și la Mănăstirea Milkovo. Aceștia, conduși de minunatul Schiarhimandrit Amvrosie Kurganov (+1933), fiu duhovnicesc al Cuviosului Amvrosie de la Optina, au adus cu ei duhul isihast al monahismului de obște al

Mănăstirii Valaam. Pe acesta, Mănăstirea Valaam îl primise de la Sihăstria Optina, iar Sihăstria Optinei a înflorit ca o roadă tainică a pustiei Sfântului Munte, căci fusese întemeiată de ucenici ai nevoitorului athonit Sfântul Paisie Velicicovski, trecuți din Moldova în Rusia. În Mănăstirea Milkovo se viețuia după tipicul aspru al Mănăstirii Valaam – slujbele erau „Rusești,” de multe ore, se postea aspru, pravila de rugăciune era anevoioasă, se slujea Sfânta Liturghie în fiecare zi (iar Starețul Tadei se va strădui întreaga sa viață de ieromonah să împlinească această pravilă și nevoință, slujind în fiecare zi Sfânta Liturghia, chiar și în zilele de boală grea, însușindu-și cuvintele Sfântului Ioan din Kronștadt: „Când nu slujesc Sfânta Liturghie, simt că aş muri!”)

În mănăstire viețuiau treizeci de călugări, îndeosebi Ruși. Igumen era vestitul Schiarhimandrit Amvrosie, pe care Tomislav, intrând în mănăstire „cu o rasă și o bucată de pâine în mână,” l-a găsit în pătulul mănăstirii „cu mantia prinsă la brâu, desculț și călcând noroiul amestecat cu pleavă.” Schiarhimandridul Amvrosie era un soare viu al Mănăstirii Milkovo și nevoitor al vieții celei sfinte; fusese la Sihăstria Optinei în obștea Cuviosului Amvrosie, de la care a primit și tunderea în călugărie. Avea rugăciunea neîncetată și trăia neîntrerupt cu aducerea-aminte a morții. Răspândea în jur pacea și bucuria Împărăției lui Dumnezeu. După cuvintele Starețului Tadei, care până la sfârșitul vieții pământești a avut o dragoste înflăcărată față de învățătorul său duhovnicesc, „din Părintele Amvrosie izvora o dragoste nespusă și curată; el a primit de la Stareții Optinei ce era mai bun: dragostea. Nu s’a mâniat niciodată pe vreun monah sau pe vreun frate, nici măcar un cuvânt n’a spus cuiva. A răbdat multe și pe toate le-a iertat. Toate grijile și problemele le încredința Domnului și numai Lui i se plângea. S’a ostenit să transmită această calitate și obștii, prin pilda sa, și mulți au învățat de la el cum să cultive această

dragoste deplină și nepătimitoare în viața de zi cu zi.” Prin acest duh al iubirii dumnezeiești, Starețul Amvrosie, dând pildă vie de viață Creștinească, a aprins sufletul curat al fratelui Tomislav; de aceea, dragostea dumnezeiască încercată atunci va rămâne veșnic măsura adevărului vieții. Starețul Amvrosie va fi pentru Starețul Tadei pildă vie de viață sfântă, care îl va însufleți până la sfârșitul vieții: „Venea la sfânta slujbă întotdeauna cel dintâi și se așeza în scaunul de igumen. Se vedea că este copleșit de griji; fără să spună nimănui nimic, pe toate le punea înaintea Domnului. Nu a pedepsit niciodată pe nimeni. Nu a avut niciodată nici măcar un gând rău despre cineva, nici prin privire, nici altfel. Îi iubea pe toți așa cum erau și se ruga lui Dumnezeu să-i lumineze. Prin pilda sa vie ne-a învățat cel mai mult și a stăruit să-l aducă pe fiecare, prin această pildă, pe calea mântuirii.”

Primele zile ale vieții de mănăstire au fost perioada celei mai mari fericiți pentru tânărul Tomislav, care era acolo strigat rusește, cu dragoste, Tomuška: „Când am venit ca frate în Mănăstirea Milkovo, părinții mi-au dat metanii și m’au învățat cum să mă rog. Și după cum mi-au arătat, așa am și făcut. M’am dăruit întru totul Rugăciunii lui Iisus. Gândeam așa: «Mai am numai cinci ani de viață, hai să nu-i irosesc în zadar, hai să-mi găsesc calea către Dumnezeu!».” Sănătatea trupestă i s’a refăcut, mai cu seamă de la post: „Slavă Domnului, m’am însănătoșit, dar nervii îmi erau deja distruși,” spunea Starețul Tadei despre zilele acelea.

Deoarece era adunat cu întreaga ființă asupra celor lăuntrice, dar în afară era trupestă slab, adesea adormea de oboseală la ascultare. Astfel, după cum el însuși spunea, nu s’a arătat deosebit de înzestrat la nici o ascultare. A lucrat mai întâi în via mănăstirii, până când odată, pe când dormea, hoții au furat tot. Nici igumenul, nici vreunul dintre frați nu i-au adresat cuvinte de mustrare, l-au mutat numai la altă ascultare: să păzească oile și caprele. Cu un prilej, pe

când citea din Ceaslov, a adormit și aici de oboseală, iar oile s’au împrăștiat și au făcut pagubă în ogorul învecinat. Același lucru s’a întâmplat și când împlinea ascultarea de paznic la vaci. În cele din urmă, a primit ascultare la trapeză și în biserică. Niciodată nimeni din mănăstire nu l-a mustrat, nici nu i-a reproșat ceva pentru paguba pe care a adus-o obștii cu neîngrijirea și oboseala sa. Așa era obștea Rusească a Mănăstirii Milkovo! Prin dragostea a-toateiertătoare se dobândește Cerul...

Tomislav a ajuns, așadar, fiu duhovnicesc al Starețului Amvrosie de la care, pătrunzând în taina părinției și a înfierii duhovnicești după predanie, a deprins ascultarea sfântă și mântuitoare, paza minții și Rugăciunea lui Iisus: „Părintele Amvrosie mi-a spus: «Orice ai face, să spui neîncetat în sineți: Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine!» Eram copil și l-am ascultat cu toată inima. În fiecare zi îi mărturiseam părintelui meu duhovnic ce se întâmpla înlăuntrul sufletului meu, iar el mă povățuia ce să fac. După o vreme am simțit că, dimpreună cu aerul pe care-l respiram, rugăciunea «intra» în inimă. Cu trecerea timpului, rugăciunea a început să se săvârșească de la sine, în inimă.” Astfel, tânărul frate a devenit smerit primitor al duhului isihast al Bisericii.

Dumnezeu a dăruit sufletului curat și încercat în ascultare darul rugăciunii neîncetate și de sine săvârșitoare, „harul fără plată, negrăita stare de pace și bucurie,” cum îi plăcea Starețului Tadei să spună. „Numai cei ce au primit harul fără de plată pot să știe care este starea Îngerilor și a Sfinților. Știi cum erai înainte, te mâniai, iar acum nu mai ai mânie. Nu este nici un om care să te poată răni, nici un gând rău nu îți poate face rău, căci ești îngădit, cârmuit prin Duhul Sfânt. Acum poți să înțelegi starea Preasfintei Născătoare-de-Dumnezeu, care din pântecel mamei și până la sfârșitul vieții pământești, și în veșnicie, a petrecut în deplinătatea harului dumnezeiesc.”